

Životné prostredie

REVUE PRE TEÓRIU A STAROSTLIVOSŤ O ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

ROČNÍK 44

4/2010

Štruktúry krajiny

Človek najčastejšie vníma krajinu vo vzťahu k jej využitiu. Akákoľvek zmena využitia je zároveň zmenou v celom systéme štruktúry krajiny. Štruktúra krajiny je horizontálne a vertikálne usporiadanie vlastností krajinných prvkov a ich vzťahov, ktoré sa pôsobením diferenciacných faktorov špecificky kombinujú v čase a na určitom priestore v krajine. Podľa fyzikálneho, biologického a fyziognomického charakteru prvkov, ako aj na základe rôznych zámerov, plánov, nariadení a pod., členíme krajinu na tri základné štruktúry: prvotnú (prírodnú), druhotnú (sekundárnu) a terciárnu (socioekonomickú). Štruktúry sú v krajine priestorovo rozložené podľa kvalitatívnych a kvantitatívnych javov, ktoré možno zoskupiť podľa ich prevažujúcich vlastností do komplexných fyziognomických alebo funkčných celkov.

Terciárna krajinná štruktúra sa vyčlenila ako nadstavba pre prvé dve krajinné štruktúry. Aj táto štruktúra v zásade charakterizuje využívanie krajiny, ale ako „pridaná hodnota“ už existujúceho spôsobu. Napríklad lúka (ako prvok druhotnej krajinné štruktúry, a zároveň priestor, v ktorom sa vyskytuje aj prvotná krajinná štruktúra) so vzácnymi rastlinnými druhmi je chráneným územím, ktoré je vyčlenené pomyselnou čiarou (ako súčasť terciárnej krajinné štruktúry), a tým je jej využívanie limitované. Zatiaľ čo prvky druhotnej krajinné štruktúry sa neprekrývajú, pri prvotnej a aj terciárnej krajinné štruktúre dochádza k rôznym kombináciám jednotlivých vlastností prvkov a javov na tom istom mieste. Poznanie jednej štruktúry závisí od poznania ďalších. Aké sú formy a intenzita využitia krajiny – na to do značnej miery dáva odpoveď práve prvotná krajinná štruktúra.

Skúmanie krajinných štruktúr sa vyvíja. Prístrojová technika umožňuje lepšie interpretovať staré vojenské mapy, letecké snímky, orotofotá a pod. Do popredia sa dostáva poznanie historickej krajinné štruktúry, na ktorú nadväzuje súčasná krajinná štruktúra s prvkami hmotnej povahy. Kam zaradiť historickú krajinnú štruktúru – do druhotnej alebo už do terciárnej, keďže obsahuje v súčasnosti už neexistujúce, a predovšetkým nehmotné javy / prvky, ktoré sú prejavmi dávnej činnosti človeka? Akým smerom sa bude uberať ďalší výskum štruktúry krajiny a čo nám umožní jej lepšie poznanie?

Tatiana Hrnčiarová, Milan Ružička

Obsah

M. Ružička: Štúdium krajinné štruktúry – cesta k poznávaniu krajiny	171
T. Hrnčiarová: Krajinné štruktúry a ich klasifikácia	174
F. Petrovič, J. Hreško: Vplyv výstavby vodnej nádrže Domaša na súčasnú krajinnú štruktúru	182
J. Špulerová, F. Petrovič, D. Štefunková: Výskum historických štruktúr poľnohospodárskej krajiny	187
P. Kristeľ, Z. Krnáčová: Krajinné ekologický potenciál rozvoja integrovaného cestovného ruchu v katastrálnom území mesta Banská Štiavnica	191
A. Ruda: Hodnocení vlivu cestovního ruchu na krajinu Nížkeho Jeseníku	197
P. Petluš, V. Vanková: Využitie potenciálu vizuálnej exponovanosti pri hodnotení krajinné štruktúry urbanizovaného prostredia	204
P. Kucman, B. Lehotská: Dreviny vybraných parkov v Nových Zámkoch	209
J. Říha: Index kvality života a prijímané riziko	211

Kontakty

M. Badidová Brindzíkova: Ekologické siete na území Slovenska	215
M. Bálintová, N. Kovaliková, N. Riganová: Možnosti využitia kalov z vybraných čistiarní odpadových vôd v poľnohospodárstve	217

Recenzie

T. Hrnčiarová: Vyšiel ďalší atlas o krajine	219
M. Kozová: Od vládnutia k spravovaniu	222

The Environment

REVUE FOR THEORY AND CARE OF THE ENVIRONMENT

VOLUME 44

4/2010

Contents

M. Ružička: Study of Landscape Ecology – A Way to Understand the Landscape.....	171
T. Hrnčiarová: Landscape Structures and their Classification	174
J. Hreško, F. Petrovič: The Impact of Construction of Domaša Water Reservoir on the Present Landscape Structure	182
J. Špulerová, F. Petrovič, D. Štefunková: Research of Historical Structures of Agricultural Landscape.....	187
P. Kristeľ, Z. Krnáčová: Landscapeecological Potential for Development of Integrated Travelling Rusch at a Cadaster Banská Štiavnica.....	191
A. Ruda: Assessment of Tourism Impact on Landscape of the Nízky Jeseník Mts.....	197
P. Petluš, V. Vanková: The Potential of Urban Landscape Visual Exposure Utilization in Evaluation of Landscape Structure.....	204
P. Kucman, B. Lehotská: Wood Species in Selected Parks in Nové Zámky.....	209
J. Říha: Life Quality Index and Accepted Risk.....	211
Contacts	
M. Badidová Brindzíkóvá: Ecological Networks in the Territory of Slovakia.....	215
M. Bálintová, N. Kovaliková, N. Riganová: Possibilities of Sludge Utilization from Selected Sewage Disposal Plant in Agriculture.....	217
Reviews	
T. Hrnčiarová: Another Landscape Atlas Came Out	219
M. Kozová: From Government to Governance?.....	222

Landscape Structures

Man usually perceives the landscape in relation to its use. Any change in the land use means change in the whole system of the landscape structure. Landscape structure is the horizontal and vertical organization of the characteristics of landscape elements and their relationships, that are specially combined in time and certain space by influence of differentiating factors. According to physical, biological and physiognomical character of the elements, as well as on the basis of various intentions, plans, regulations and so on, we divide the landscape to three basic structures: primary (natural), secondary and tertiary (socio-economic). Landscape structures are spread according to qualitative a quantitative phenomena, that can be grouped into global physiognomical or functional units according to their prevailing characteristics.

Tertiary landscape structure is separated as a superstructure for two landscape structures. This structure also characterizes the land use, but as the “additional value” of an already existing method. For example: meadow (as the element of secondary landscape structure, as well as the area, in which primary landscape structure is occurring) with rare plant species is a protected area, that is separated by an imaginarily line (as a component of tertiary landscape structure), and so its use is limited. While the elements of secondary landscape structure are not overlapped, in primary and also tertiary landscape structure appear various combinations of the features and phenomena on the same place. Understanding of one structure depends on the understanding of another ones. Which are forms and intensity of land use – could answer just the primary landscape structure.

Investigation of landscape structures are developing. Technology allows better interpretation of old military maps, aerial photos, orthophotos and so on. Understanding is getting to the fore of the historical landscape structure, that is connected to the present landscape structure with the elements of material character. Where can be integrated the historical landscape structure – to the secondary or tertiary one, because at present it contains the non-existing and mainly non-material phenomena / elements, that demonstrate the ancient human activity? In what direction will the future research of the landscape structure go? And what allows us its better understanding?

Tatiana Hrnčiarová, Milan Ružička